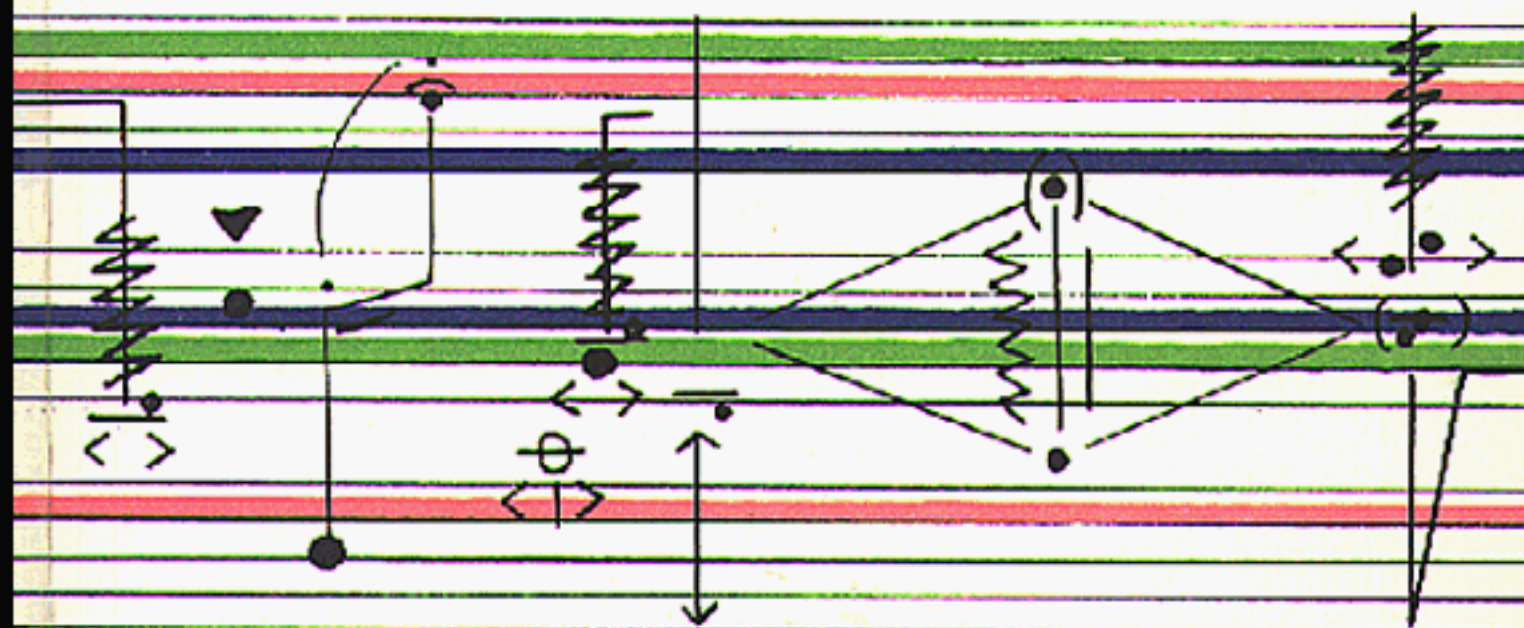

**truda reich
susreti
sa suvremenim
kompozitorima
jugoslavije**

MILAN STIBILJ

(rođ. 1929)

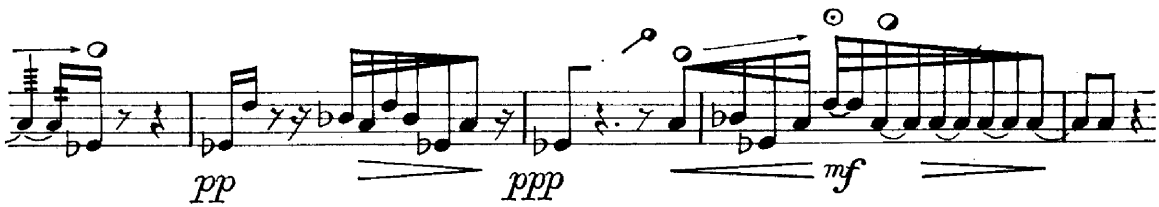
I mladi bi ljudi već morali znati da je komponiranje kao i svaka druga ljudska aktivnost, stvaran i odgovoran rad, koji jednako obavezuje stvaraoce kao i izvođače i slušaoce. (Milan Stibilj)

Samoniklost, izvorni temperament i znanje — to su odlike koje rese razmjerno mladog, suvremenog slovenskog kompozitora Milana Stibilja, koji se svakim novim djelom nađe na novom putu traganja za muzičkim rječnikom, kako bi mogao izraziti svoje stvaralačke zamisli. Ljubav za muziku usađena mu je u srce i u svijest već u roditeljskom domu. Rođen je 2. studenog 1929. u Ljubljani. Majka mu je vrlo muzikalna i njezina je zasluga što je sin Milan već sa sedam godina počeo učiti violinu. Svoj studij kompozicije završio je na Muzičkoj akademiji u Ljubljani, a onda je kao stipendist Prešernova fonda došao u Muzičku akademiju u Zagreb da nastavi studij kod kompozitora Milka Kelemena. Osnovni stav toga svog učitelja, prema kojemu je muzičko stvaranje u istoj mjeri stvar razuma koliko i stvar emocionalnih kapaciteta čovjeka, prihvaća u cjelini i Stibilj.

Prije nego što počne izrađivati svoje muzičko djelo, Stibilj traži odgovarajuće sheme i pravila po kojima će ga »organizirati«. Tako će se jednoć služiti dvanaesttonskom tehnikom, drugi put vrlo originalnom jedanaesttonskom, jedanput će primijeniti sistem »jednakopravnih« intervala koji se više ne ravnaju po pravilima konzervativne klasične muzičke teorije, a drugi put njegov rad karakterizira atonalnost i atematičnost. Jedanput posvećuje posebnu pažnju ritmičkom kretanju dionica, a drugi put mu je važnija harmonijska struktura od ritma. Sastav instrumenata često mijenja, a rado ih sastavlja na manje uobičajen način (rog i gudači, ili recitator i udaraljke, ili klarinet, violina, kontrabas i udaraljke, ili oboa i ksilofon i sl.). O osobujnosti autora Stibilja svjedoče i tekstovi koje bira za obradu. Simfonija Slavuj i ruža predstavlja muzičku apstrakciju čudesne priče Oscara Wildea, u djelu za recitatora i ansambl udaraljki nazvanom neobičnim nazivom Épervier de ta faible, Domine upotrijebio je kao osnovu neobičan pjesnički tekst belgijskog pisca Henrija Michauxa. Vjerojatno ga je više privukla nazalnost i ostale osobine francuskog jezika nego sam sadržaj te poeme.

Već po nazivima djela Milana Stibilja može se zaključiti da on pripada skupini avangardnih kompozitora. Ti su nazivi sami po sebi zvučni, a svima im je gotovo zajedničko da nisu uzeti iz rječnika našeg svakidašnjeg jezika,

Solo-dionica timpana iz *Épervier de ta faiblesse, domine*

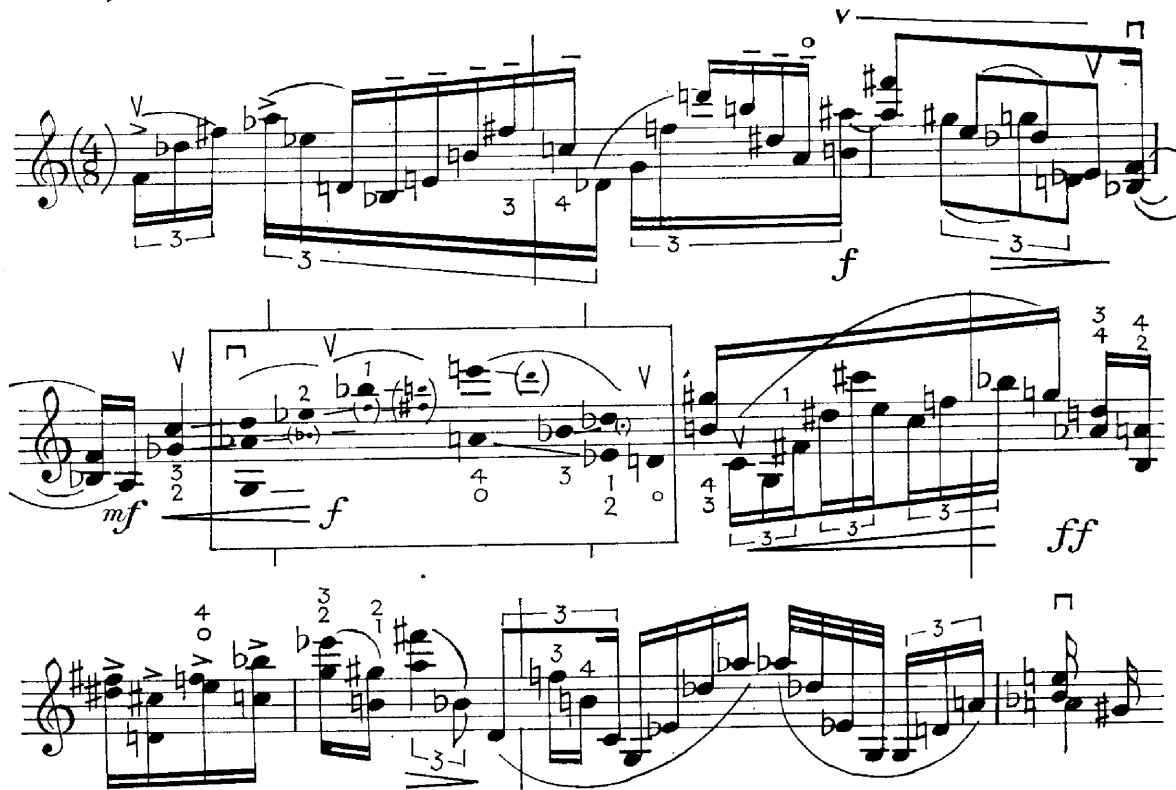
već su uglavnom internacionalnog prizvuka, latinizirane riječi, ili spojevi starih naziva s posve novim oznakama, npr. *Congruences* za klavir i orkestar, *Asimilacija* za violinu solo, *Kontemplacija* za obou i gudače, *Mondo* (na neobične tekstove japanskog zen-budizma). Uz ove naslove autor rjeđe bira i naše izraze, kao *Stih* (kompozicija za orkestar) ili već poznate *Impresije* (za flautu, harfu i gudače). Premda iz naslova samog ne možemo mnogo zaključiti o sadržaju djela, pa čak ni o obliku ili vrsti, ipak nam ti nazivi katkad pomažu da se snađemo na nepoznatim, neutrtim stazama kompozitorova svijeta.

Taj je *Stibiljev* svijet slobodan, pun fantazije i predviđanja, a muzički izraz koji mu daje jednako je slobodan, riješen svih spona tradicionalnih pravila muzičke teorije, osebujan po zvuku, po suzvuku, po ritmu, po obliku i po sadržaju.

O svom načinu stvaranja *Stibilj* kaže:

»Stvaram tako da početnom intelektualnom poticaju za djelo koje želim stvoriti pokušavam u toku praktičnog nastojanja dati što više prosećanog sadržaja. Inspiracije tražim u svom odnosu prema problemima suvremenog društva. Ja sam za napredak i cijenim svako nastojanje u tom

Asimilacija za violinu solo

smjeru, ali se pri tom ograđujem od špekulacija epigona modernog muzičkog stvaralaštva. Nakon izvanredno proširenih tehničkih mogućnosti muzičkog stvaralaštva poslije rata mora nužno slijediti proširivanje izraza, koji je prije bio previše zapostavljen.

Stibilj u povodu avangardnog festivala u Kasselu

Godine 1965. prisustvovao je Milan Stibilj Muzičkim danima u Kasselu, u okviru kojih je, prema njegovu mišljenju, slušaocima bila pružena mogućnost da uživaju u muzici različitih razdoblja, da dobiju potrebne stručne informacije i uvid u zamisli suvremenih muzičkih stvaralaca. Evo nekoliko zanimljivih izjava Milana Stibilja izraženih u prikazu te priredbe:

»Današnja predimenzionirana civilizacija ne može više dati duhovnu uravnoteženost društvu i pojedincu.«

»Pretjerana osjećajnost — bliska afektiranju — sigurno nije izraz prirodne muzikalnosti mladog muzičara, nego, naprotiv, moment koji veoma koči njegov daljnji razvoj.«

»Čvrsto sam uvjeren da i kratkotrajna i neuspjela rješenja nužno pridonose cjelokupnom razvoju napredne muzičke misli.«

»Ritmička svijest evropske, odnosno zapadnoevropske muzičke kulture slabo je razvijena, i stvaraoci su često bili prisiljeni da se pomognu preuzimanjem narodnih plesnih ritmova i ritmičkih struktura umjetničke muzike izvanevropskih kultura. Pri tome su neophodno morali doći u sukob s tradicijom . . .« (»Zvuk«, br. 57, str. 217)

»Tzv. a l e a t o r i k a donosi i nešto pozitivno: konačno je oslobodila materijal koji je i u stvaranju klasičara moderne muzike bio glavna kočnica napretka . . . Tu je prvi put u praksi priznat način komponiranja kroz koji se praktično izvođenje manje ili više izmiče kontroli i kompozitora i izvođača i, naravno, slušaoca . . .«

Muzika i automobilizam

U kompoziciji Skladja za klavir i orkestar Milana Stibilja često dolazi do iznenadnih mijenjanja tempa. Da bi dirigentu olakšao snalaženje u partituri i u orkestralnim dionicama, autor je sam označio te promjene tempa olovkama raznih boja. Za najbržu mjeru upotrijebio je crvenu boju.

Dan nakon praizvedbe toga djela sreo je kompozitora jedan prijatelj i upitao ga: »Da li već znaš da se dirigent Hubad unesrećio s automobilom? On se poslije koncerta vozio autom kući. Pod dojmom tvojih oznaka u partituri, kad je na križanju ugledao crveni semafor, pritisnuo je odmah pedal na najveću brzinu.« Kažu da je Stibilj na čas povjerovao ovoj duhovito izmišljenoj priči i pun grižnje savjesti htio potrčati k dirigentu . . .